

DEDE KORKUT'TA AŞK* LOVE IN DEDE KORKUT

Turgay KABAK**

Öz

Dede Korkut, Türk kültür ve tarihi açısından en önemli değerlerden birisidir. Dede Korkut anlatılarında Türklerin en eski inanç ve yaşayış biçimlerinden eserin yazıya aktarıldığı yüzyıla kadar pek çok unsuru bugüne kadar araştırmacılar yaptıkları değerli çalışmalarla ortaya koymuşlardır. Bu bağlamda Dede Korkut anlatımları üzerine yerli/yabancı pek çok araştırmacının çalıştığı en geniş literatüre sahip kültürel öğelerimizden birisidir. Ancak Dede Korkut Anlatımlarındaki aşk ve âşıklar üzerine günümüze kadar bir çalışma yapılmamıştır.

Bu çalışmada Dede Korkut'ta aşkın nasıl yer aldığı, kahramanların aşklarını nasıl ifade ettikleri, aşk serüvenlerinde ne gibi zorluklarla karşılaştıkları gibi konular üzerinde durup metin merkezli bir inceleme yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Dede Korkut, Aşk, Âşık.

Abstract

Dede Korkut is one of the most important values in terms of Turkish culture and history. Dede Korkut narratives of the oldest beliefs and ways of life in the Turkish narrative of the work until the century until the transfer of many elements to date, the researchers have shown their valuable work. In this context, Dede Korkut is one of our cultural elements with the largest literature on which many domestic/foreign researchers work. However, there has been no study on the love and the lovers in Dede Korkut narratives.

In this study, a text-centered study will be carried out on Dede Korkut, on how the love takes place, how the heroes Express their love, the difficulties they encounter in love adventures.

Keywords: Dede Korkut, Love, Lover.

GİRİŞ

İnsan, biyolojik ve ruhsal yapının bir araya gelmesinden oluşan bir canlıdır. Biyolojik yapısını bedeni oluştururken, bu bedene insan olma özelliğini kazandırarak onu diğer canlılardan ayıran ruhsal yapısıdır. Bu ruhsal yapı bir takım duygu ve düşüncelerden oluşur. İnsanlar eski çağlardan itibaren, korku, heyecan, tedirginlik, mutluluk, üzüntü, merak, aşk gibi çeşitli duyguların girdabında sürüklenmiş, bu duygular onlara ritüeller yaptırmış, kaleler inşa ettirmiş, yerin yedi kat altına şehirler kurduğunu, yıllarca süren savaşa girmelerine sebep olmuştur. Bu duygulardan birisi olan ve insanoğlunu en çok etkileyenlerden birisi olan aşktır. En eski çağlardan beri filozoflar, din adamları şairler, yazarlar ve daha pek çok kişi aşkı tanımlamak için uğraşmışlardır. İnsanoğlu aşk uğruna o kadar çok eziyete, zorluğa katlanmıştır ki mitlerden, destanlara, efsanelerden hikâyelere, masallardan romanlara, şiirlerden türkülerine pek çok sözlü ve yazılı edebiyat türünün en başat konularından birisi aşk olmuştur. Bu eserlerde konu edilen aşk bazen ilahi aşktır bazen beşeri aşktır; ama sonuç itibarıyla insanı derinden derde salan, uğruna çölleri aşırıp dağları deldiren, dünya nimetinden vazgeçip sevgiliyle bir olma gününü her dem yanarak bekleten aşktır. Türk edebiyatı da sözlü edebiyatından yazılı edebiyatına aşk konusunu işleyen eserlerle doludur.

Aynı zamanda geleneğin adı olmuş olan aşk, âşıklık geleneğinin en temel konusudur. Âşıklar bahtsız oldukları için sevgililerine bir türlü kavuşamazlar, hayatları sevgilinin peşinde koşturmakla geçer. Âşıkların sevgilileri ne tasavvufta olduğu gibi ilahi sevgilidir ne de divan edebiyatındaki gibi ideal bir anlamda da soyut bir sevgilidir. Onlar sevgilileriyle görüşürler, konuşurlar hatta bazen kavuşurlar. Temel itibarıyla bu edebiyat, kadın erkek ilişkisi, gurbet ve sevgiliye kavuşmayı işleyen aşk üzerine kuruludur (Artun, 2009, 156).

Âşıklık geleneği içerisinde gelişen ve çoğu zaman ozanlar, âşıklar tarafından icra edilen halk hikâyelerinin konuları içerisinde aşk önemli bir yer tutar. Ercişli Emrah, Arzu ile Kamber, Tahir ile Zühre konusu aşk olan başlıca halk hikâyeleridir (Sakaoğlu, 2011, 8).

* Bu çalışma 2017 yılında Azerbaycan'da yapılan Korkut Ata'dan Günümüze Âşıklık Geleneği Sempozyumu'nda sözlü olarak sunulan bildirinin gözden geçirilmiş şeklidir.

** Dr. Öğr. Üyesi, Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü. Türkçe Eğitimi ABD. turgaykabak@bayburt.edu.tr

Anadolu'nun Türkleşip İslamlaşmasında çok büyük etkisi olan tasavvuf anlayışı ve bu anlayışın kelama dökülmüş hali olan tasavvuf edebiyatında da aşk çok önemli bir yer tutar. "Tasavvuf anlayışına göre evrenin oluşmasına ve Allah'ın tecelli etmesine aşk sebep olmuştur. Dini-tasavvufi edebiyatta iki ayrı aşktan söz edilir: Biri insanlara duyulan ve geçici olan mecazi aşk, diğeri Allah'a karşı duyulan ebedi olan hakiki (ilahi) aşk. Mecazi aşk, ilahi aşka ulaşmak için vasitadır. Tasavvufi kozmogonide var oluşun bir aşk sonucu ortaya çıktığına inanılır. Ariflere göre var oluşun aslı aşktır" (Artun, 2011, 177).

Divan edebiyatı da aşk konusunu çokça işlemiştir. Divan edebiyatının büyük şairleri "Ben gizli bir hazine idim, bilinmeyi diledim, bunun için (beni bilmeleri için) yaratıkları yarattım" (Yılmaz, 2013, 396) sözünden dolayı aşkı, bütün âlemin bütün kâinatın yaratılma sebebi olarak görmüşler ve bu âlemdeki her zerreyi Allah'ın güzelliğinin bir tezahürü olarak düşünmüşlerdir. Bu hadisten yola çıkan divan şairleri Tasavvuf düşüncesinin de etkisi ile aşkı, kutsiyet atfedilen bir değer olarak kabul etmişler ve divan edebiyatının temeli saymışlardır. Şairler, aşkı ifade edebilmek için sayısız benzetmeler yapmış ve aşkı mecaz yoluyla anlatabilmek için birçok mazmundan yararlanmışlardır (Kola, 2016, 68).

Aşk, edebiyatın hemen her türünde konu edilmiş bireysel bir duygu olduğu kadar toplumsal bir olgudur da; çünkü aşkın ortaya çıkmasında ve yaşanmasında din, kültür, ahlak, inançlar gibi toplumun sosyo-kültürel yapısını oluşturan temel öğeler belirleyici unsurlardır. Bu olguların varlığı da aşkı bireysel olduğu kadar toplumsal bir olgu haline getirmektedir. Adına aşk denilen duygu, başta felsefe ve edebiyat olmak üzere metafizik, diyalektik, anatomi, sosyoloji gibi pek çok disiplin tarafından incelendikten sonra nihayetinde psikolojinin de ilgi alanına girmiştir. Bu disiplinlerin hepsi aşkı kendi bakış açılarıyla yorumlayıp incelemeye çalışmışlardır. Daha sonra aşk, psikanalitik yöntemlerle klinik araştırmalara da tabi tutulduktan sonra bu duygunun bilimsel yöntemlerle ve araştırmalarla anlaşılamayacağı şeklinde bir yargı bilim dünyasında hâkim olmuştur (Özcan, 2014, 9).

Bir yandan bilimsel çalışmalar devam ederken diğer taraftan aşk ve aşkın kaynağı üzerine düşünürler tarafından pek çok görüş ortaya atılmıştır. Bu görüşlerin başında aşkın oluşum nedenleri üzerine ortaya atılan görüşler bulunmaktadır. "Bu görüşlerden biri, kişiliği ile bize bir şeyler verebilen ya da kişiliğimizden bir şeyler alabilen insanları çekici bulduğumuz ve bu nedenle onlara yöneldiğimiz düşüncesidir." (Özcan, 2014, 11). Bu düşüncenin geçerli olduğu durumlar vardır. Destansı dönemde kadınların âşık olmak için seçtiği tipler genellikle güçlü, kuvvetli savaşıcı tiplerken günümüzde işi olan, maddi durumu, toplumsal statüsü yerinde olan kişilerdir. Bu bağlamda Dede Korkut dönemi henüz destansı dönemin izlerini taşıyan bir dönem olduğu için kadınların âşık olmak için seçtiği kahramanlar hep iyi savaşan, güçlü kuvvetli, cesur alp tipleridir. Örneğin Banı Çiçek'in âşık olduğu Bamsı Beyrek, yiğitlerle savaşmış bezirgânları kurtarmış, baş kesip kahramanlık göstermiş bir yiğittir. Banı Çiçek'i hak etmek için onunla güreş tutar, ok atar, at yarışır ve hepsini kazanır (Ergin, 2011, 8). Görüldüğü gibi Banı Çiçek'in kalbini çalacağı, evlenebileceği kişide aradığı özellik kendisinde de olan özelliklerdir. Yani Banı Çiçek, Bamsı Beyrek'te kişilik olarak kendisine bir şeyler (burada kahramanlık) verebilecek özellikleri aramaktadır ve bu özelliklerin Bamsı Beyrek'te bulunduğunu görünce onunla evlenmeyi kabul eder.

Duygunun ortaya çıkmasında, özellikle aşkın oluşumunda bireysel kaygının itici bir güç olduğunu savunanlar da vardır. Kaygıya bağlı olarak kişilerde "aşk özlemi, güçlülük ve yönetim özlemi", bütün şiddetiyle ortaya çıkabilir. İnsan kendini güvende hissetmediği bir dünyada, güven duymak ve huzurlu yaşamak için "sevgi özlemi" içinde yaşayacaktır. Organik bir bütünlüğün içinde var olan insan, bağlı olduğu bütüne, dolayısı ile "ötekine" karşı sevgi ihtiyacını taşır. Ötekini seven insan bütün insanlığı seviyor demektir. Bu görüşü savunan psikologlara göre aşkın temelinde cinsellik yatar. Cinsellik, kişiyi bütünle bir olmaya, "bütünleşmeye" götürmenin bir aracıdır (Özcan, 2014, 11-12).

Dede Korkut anlatmalarında âşıklar arasındaki cinsellik çok ön plana çıkmasa da bazı anlatılarda cinsellik vurgusu da vardır. Örneğin Kampüre'nin Oğlu Bamsı Beyrek Boyu'nda Bamsı Beyrek ile Banı Çiçek güreşirlerken Banı Çiçeği yenemeyeceğini anlayan Bamsı Beyrek, Banı Çiçek'in göğüslerini tutar, ince belini kavrar. Kızı sırtüstü yatırınca üç öpüp bir dişler (Ergin, 2011, 123). Kanlı Kocaoğlu Kanturalı Boyu'nda Kanturalı'yı çıplak halde dövüşürken, balkondan izleyen Selcen Hatun'un hali "taraklığı boşaldı, kedisi mavladı, avsil olmuş tana kibi ağzının suyu akdı" (Ergin, 2011, 188) şeklinde anlatılır. Burada görüldüğü gibi Banı Çiçek ile Bamsı Beyrek arasındaki ilk cinsel temas güreş esnasında gerçekleşmektedir. Aynı şekilde Kanturalı'yı gören Selcen Hatun'un da cinsel arzuları kabarmıştır. Yani iki örnekte de aşk ile cinsellik iç içe geçmiştir.

Aşk ile cinsellik arasında kesinlikle bir bağlantının olduğu bilim insanlarının geneli tarafından kabul edilmektedir; ancak bu bağlantının nitelikleri ve boyutları konusunda farklı fikirler vardır. Bu fikirlerden birincisi biyolojik açıklamadır. Bu açıklamayı savunan bilim çevreleri aşk ve cinselliği, insan türünün biyolojik devamlılığını sürdürme içgüdüleri ile açıklarlar. Cinsellik ve aşk arasındaki ilişkiyi açıklayan bir

diğer görüş de bu ilişkinin kültür ve çevre kavramları ile açıklar. Bu görüşe göre kültürün varlığını devam ettirebilmesi için onu taşıyan insanların bir arada yaşaması ve birbirlerini sevmeleri gerekir. Sevgi, aşk ve cinsellik de tam bu amacı gerçekleştirmek için ortaya çıkmıştır ve insanlar arasında kurduğu bağlar sayesinde kültürün devamlılığını garanti altına almış olur. Bahsedilen iki görüşün de temelinde insan varlığının biyolojik olarak devam ettirilmesi dürtüsünün ağır bastığı görülmektedir (Özcan, 2014, 12). Bir başka görüşe göre de “sevme ihtiyacının herkeste mevcut olmasının sebebi, hepimizin içinde kendimizi bu dünyada, yuvamızda hissetme gereksiniminin bulunması olarak açıklanabilir. Hepimiz yaşamımızın köklerini buraya ve şimdiki zamana salmaya, varlığımıza sağlamlık ve geçerlilik katmaya, var olduğumuz hissini derinleştirmeye, yaşamımızın gerçekliğini asla yok edilemeyecek bir şey olarak tecrübe etmeye ihtiyaç duyarız. Ontolojik kök salma hali” (May, 2014, 24) de diyebileceğimiz bu duyguyu tatmin etmenin en iyi yollarından birisi de yuva kurup çocuk sahibi olarak neslin devamını sağlamaktır.

Türk kültüründe de ailenin, boyun sürekliliğine çok büyük önem verilmiştir. Bundan dolayı Türk kültüründe aile ve çocuk çok büyük bir öneme sahiptir. Çocuk ailenin ocağını tütürmeye devam edecek olan en değerli varlıktır. Kanlı Kocaoğlu Kanturalı boyunda Kanlı Koca, beylere “Yarenler atam öldi men kaldum, yirin yurdın tutdum, yarınki gün men ölem oğlum kala, bundan yigregi yohdur” (Ergin, 2004: 184-185) diye hitap ederek neslinin devamını oğlunun sağlayacağını ve bundan da çok memnun olduğunu ifade eder.

Kültürümüzde ailenin kuruluşunu ilan eden düğünler çok geniş çaplı ritüellerle gerçekleştirilir ve aileye, ocak da denilerek kutsal bir anlam da ithaf edilir. Bu ailenin sürekliliğini sağlayan çocuk olduğu için, kültürümüzde çocuksuzluk olumsuz bir durum olarak karşılanır ve çocuğu olmayan kadınlar (ki burada çocuksuzluğun sebebi olarak kadın görülür), erkekler toplumdan dışlanır. Bunun yansımalarını Dede Koku'ta da görmekteyiz. Dirse Han oğlu Bohaç Han Boyunda Hanlar hanı Bayındır Han, düzenlediği ziyafette bir yere ak otağ, bir yere kızıl otağ, bir yere kara otağ kurdurur. Oğlu olanı ak otağa, kızı olanı kızıl otağa, çocuğu olmayanları ise “Allah Ta’ala kargayupdur, biz dahı kargaruz, belli bilsin” diyerek kara otağa oturtur (Ergin, 2004, 78).

Oğlu kızı olmadığı için kara otağa oturtularak aşağılanan Dirse Han bu duruma çok üzülür ve obasına giderek hatununa dert yanar. Hatunu da “Hay Dirse Han, baña kazab itme, incinüp acı sözler söyleme, yirüñden örü turgıl, ala çadıruñ yir yüzüne dikedürgil, atdan aygır deveden buğra koyundan köç öldürgil, İç Oğuzuñ Taş Oğuzuñ biglerin üstüne yıgnak itgil, aç görsen toyurgıl, yalıncağ görsen tonatgıl, borçlıyı borçından kurtargıl, depe gibi et yığ göl gibi kıımız sağdur, ulu toy eyle, hacet dile, ola kim bir ağzı du’alunuñ alkışı-y-ile Tañrı bize bir batman ayal vire” (Ergin, 2004, 80-81) der ve hatunun dediğini yapınca Dirse Han’ın bir oğlu olur. Bu oğlanın gelişi büyük bir sevinçle karşılanır. Aynı şekilde Kam Pürenin Oğlu Bamsı Beyrek Boyu’nda Pay Püre Bey çocuğu olmadığı için ağlayarak Kazan Han’a “Han Kazan niçe ağlamayayın, niçe buzlamayayın, oğulda ortacum yok kartaşda kaderüm yok, Allah Ta’ala meni kargayupdur, bigler tacum tahtum için ağlaram, bir gün ola düşem ölem yirümde yurdumda kimse kalmaya” (Ergin, 2004, 116) diyerek oğlu olmazsa neslinin tükeneceğini, ocağını tütmeceğini ifade eder.

Örneklerden de görüldüğü gibi Dede Korkut Boylarında aşk ile kurulan yuvaların ilk ve en önemli amacı erkek çocuk dünyaya getirerek neslin devamını sağlamaktır. Çocuğu olmayanlar, kendilerinin Allah tarafından lanetlendiğini düşünerek üzümekte ve bu lanetin kalkması için her türlü yola başvurumaktadırlar. Burada insan neslinin devamını sağlama dürtüsünün açıkça etkilerini görmek mümkündür. Yani evliliklerin tek amacı âşık olan erkekle kadını bir araya getirmek değildir; aynı zamanda çocuk dünyaya getirerek neslin devamını sağlamaktır.

Psikolojik çalışmalar yapan çevrelerde aşkın kadın ve erkekte farklı belirtiler gösterdiğine yönelik pek çok yorum mevcuttur; ancak bunu kesin olarak ispatlayacak şimdilik yeterli delil bulunmamaktadır. Söylenenler bilimsel deliller olmaktan çok sosyolojik ve felsefi yorumlar olarak kabul edilebilir. Feminist eleştirinin en önde gelen isimlerinden birisi olan Simone de Beavoir’e göre aşk kelimesi erkek ve kadında aynı anlama gelmemektedir. Beavoir, kadının aşkı daha bütün ve geniş bir manada anladığını; erkeğin ise daha dar kalıplarla düşündüğünü iddia etmektedir. Ona göre, erkek yaratılışından gelen iç dürtülerinin de etkisi ile dünyaya hâkim olmaya çalışır ve bu nedenle kadına göre daha hırslı ve mücadelecidir. Kadın ise çocukluğundan itibaren erkeğine bağlıdır, onu kendisinden üstün bir varlık olarak kabul eder ve bu nedenle hem erkeğe göre daha edilgendir hem de erkeği için bütün varlığını feda edebilir (Özcan, 2014, 15-16). Aşkta bu feda ediş en başlarda Tanrıya duyulan ilahi aşktadır. Ancak “insani aşk, muazzam bir bedel karşılığında, bir zamanlar sadece Tanrı aşkının canlandırdığı rolü gasp etmiştir. İnsani aşkın bu şekilde ilahileştirilmesi, en çok da hayatımızdaki anlamı ve güvenlik duygusunu bir anda alıp götüren, kişisel olarak ağır kayıplar yaşadığımız durumlarda belirginleşir. Hastalığın, mahrumiyetin, çaresizliğin” (May, 2014, 19) yaşandığı durumlarda beşeri aşk da ilahi aşk gibi ön plana çıkar ve bir tarafın kendini feda etmesini

sağlar. Bu duruma en güzel örneklerden birisi Dede Korkut'un Duha Koca Oğlu Deli Dumrul Boyunda, Deli Dumrul'un eşinin kocası için kendini feda etmesidir. Allah'ın duasını kabul ettiği Deli Dumrul'un hayatta kalabilmesi için tek bir şart vardır; o da canı yerine bir can bulmasıdır. Deli Dumrul, babasına gelerek canı yerine canını ister; ancak babası canını vermek istemez. Daha sonra anasına gider; fakat o da canını vermeye razı olmaz. Kimseden can alamayan Deli Dumrul, malını mülkünü bıraktığını ve gönlünün istediğiyle evlenebileceğini söylemek için karısının yanına gelip durumu anlattığında, Deli Dumrul'un karısı öne atılarak kendisinin canını kocası için feda edebileceğini söyler. Bundan sonra Deli Dumrul, Allah'a ikisinin de canının birlikte alması için dua eder. Bu durum hoşuna giden Allah ikisini de bağışlar ve onlara yüz kırk yıl daha ömür verir (Ergin, 2011, 12). Burada Deli Dumrul'un karısının kocası sevdalı olduğu insan için canının bağışladığını, yani kendini feda ettiğini görmekteyiz. Ancak bu feda ediş feministlerin savunduğu gibi kadının erkeğine olan muhtaçlığından veya kadının erkeğinin gölgesinde kalmasından kaynaklanan bir feda ediş değildir. Çünkü Türk kültüründe kadın hiçbir zaman geri plana atılmamıştır. Kadın, insanı günaha sokan, yoldan çıkaran kötü bir varlık olarak görülmemiştir; tam aksine kadın erkeğinin en büyük yardımcısı, eşi olmadığı zaman onun yerine vekâlet eden, bilgili, becerikli ve cesur kadınlardır. Bunun en güzel örneği yine Dede Korkut'ta Banı Çiçek'tir. Deli Dumrul'un karısı, kendisini eşinden aşağı olduğu için değil; en az eşi kadar yiğit birisi olduğu için feda etmektedir. O aslında yiğit, vefakâr ve fedakâr Türk kadının isimsiz bir arketipidir.

Aşkla ilgili her toplumun ve kültürün kendine has mitolojisi, efsaneleri, destanları ve sembolleri vardır. Örneğin Batı edebiyatında Eros beşeri aşkı simgelerken Agope ise ilahi aşkı simgeler. Türk tasavvuf edebiyatında ve divan edebiyatında da daha önce de bahsettiğimiz gibi ilahi aşkın yansımalarını görmek mümkündür. Hatta tasavvuf edebiyatının en temel konusu ilahi aşktır. Bütün bir edebiyat bu aşkın çevresine işlenen kozaya benzetilebilir. Doğu ve Batı medeniyetleri arasında savaş, göç, ticaret gibi her türlü yolla meydana gelen alışveriş diğer kültürel öğelerde olduğu gibi bu medeniyetlerin duygu dünyalarının da birbirlerinden etkilenmesine sebep olmuştur. Bu minvalde birçok araştırmacı Batı'nın bugün "romantik aşk" olarak tanımladığımız aşk düşüncesinin oluşmasında doğunun aşk felsefesinden etkilendiğini iddia etmektedir (Özcan, 2014, 20). Bugün bizlerin de farkında bile olmadan romantik aşk dediğimiz bu felsefenin pek çok yansımasını Dede Korkut anlatılarında da görmek mümkündür.

Örneğin Dirse Han'ın hatunu, eşine şu şekilde seslenir:

*Berü gelgil başum bahtı ivüm tahtı
İvden çıkup yorıyanda selvi boylum
Topuğında sarmaşanda kara saçlum
Kurulu yaya benzer çatma kaşlum
Koşa badem sığmayan tar ağızlum
Güz almasına benzer al yanaklum
Kavunum viregüm düvlegüm*

Görür misin neler oldu (Ergin, 2011, 79).

Görüldüğü gibi han, hatunun eşine seslenişinde büyük bir aşk vardır ama bu aşk son derece romantik ve estetik bir aşktır. Benzetmelerin çoğu günlük hayattan alınmış, doğa öğelerinin de kullanıldığı benzetmelerdir. Bu yönüyle Dede Korkut'taki aşklar Doğu kültürünün aşk felsefesinin özelliklerini taşıyan aşklardır.

Türk anlatı geleneğinde âşıkların kavuşması kolay gerçekleşmez. Öncelikle erkek bir sınava tabi tutulur. Bu sınav ya düşmanlarıyla savaşıp düştüğü esaretten kurtulup sevdiğini almaktır ya da herhangi bir canavarı yenip yiğitliğini ispat etmektir. Dede Korkut boylarından Kam Püre'nin Oğlu Bamsı Beyrek boyunda Bamsı Beyrek, tam evlenmiş gerdeğe girmişken kâfir, gelip otağını basar ve onu esir alır. Aradan on altı yıl geçmiş olsa da esaretten kurtulamaz. Bu onun sınavıdır, sevdiğine kavuşabilmesi için düşmanını yenip esaretten kurtulması gerekir. Bu sırada Yalancıoğlu Yaltacuk'un yalanları ile Bamsı Beyrek'in öldüğü haberi yayılır. Banı Çiçek tam Yalancıoğlu Yaltacuk'la evlendirilecekken esaretten kurtulup gelir, ok müsabakasında Yalancıoğlu Yaltacuk'u (Ergin, 2004, 57-83) alt ederek sınavı kazanır ve sevdiği Banı Çiçek'e kavuşur.

SONUÇ

Üzerinde pek çok düşünür, bilim insanı ve din adamı tarafında bugüne kadar çokça düşünülüp birçok yorum yapılmış, tanımlanmaya çalışılmış olsa da bugün aşkın elimizde tam olarak herkesin kabul ettiği bir tanımlı bulunmamaktadır. Ancak şu bir gerçektir ki aşk insanoğlu var olduğundan beri bütün toplumlarda ve kültürlerde vardır.

Aşk her ne kadar bireysel bir duygu olsa da aslında toplumsal bir olaydır. Çünkü aşk, toplumun temel taşı olan ailenin kurulmasında temel taşı rolü oynar. Birbirine âşık olan iki insanın evlenmesi ile bir aile kurulur, bu ailenin çocukları olur ve bu aile çocukları, toplumun kurallarını ve milli değerlerini aktararak büyütüp milletin devamını sağlayacak olan yeni nesilleri yetiştirir. Onun için bir milletin devam etmesinde ve kültürünü gelecek nesillere aktararak yok olmaktan kurtarmasında aşk ile kurulan yuvaların çok büyük önemi vardır. Çünkü ancak aşk ile kurulan yuvalar mutlu olabilir ve ülkesine, milletine faydalı genç nesilleri yetiştirebilir.

Yuvaların aşk ile kurulmasına dikkat eden kültürlerin başında Türk kültürü gelir. Bunun en büyük delili de kültürümüzde var olan halk hikâyeleri, destanlar, masallar ve efsanelerde anlatılan ölümsüz aşklardır. Bu bağlamda Türk kültürünün adeta aynası olan Dede Korkut'ta da aşkın yer almaması düşünülemezdi. Âşıklık geleneğinin taşıyıcısı olan âşıkların piri olan Dede Korkut, aynı zamanda Hak aşığı bir pirdir.

Yaptığımız incelemelerden de görüldüğü gibi Dede Korkut anlatmalarında aşk her boyutuyla yer almaktadır*. Aşkın çeşitli boyutları olan ve aşkı çeşitli boyutlardan tamamlayan cinsellik, fedakârlık, romantizm, soyun devamının sağlanmasının amaçlanması ve kişinin karşısındaki insanda kendisinde de bulunan özellikleri araması gibi pek çok unsura Dede Korkut anlatmalarında yaşanan aşklarda rastlanmaktadır. Bazı farklı yönleri olsa da Dede Korkut anlatmalarındaki aşkların en önemli ve ortak yanı Türk örf-adet ve geleneklerine uygun aşklar olmasıdır.

Dede Korkut kahramanları çok güçlü ve yiğit savaşçılar olmasının yanında aynı zamanda hepsi aşkı, sevgiyi bilen ve yaşayan, yeri geldiği zaman sevdiği insan için hayatını feda edebilecek vefakâr insanlardır. Bu kahramanlar, Türk milletinin sevgiye ve aşka verdiği değerini Dede Korkut anlatmalarında bir yansıması olarak yer bulmuştur.

KAYNAKÇA

- Artun, Erman (2009). *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
Artun, Erman (2011). *Dini Tasavvufi Halk Edebiyatı*. Adana: Karahan Kitabevi.
Ergin, Muharrem (2004). *Dede Korkut Kitabı*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
Ergin, Muharrem (2011). *Dede Korkut Kitabı I*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
Kola, Fatma (2016). Aşka Dair Bazı Tasavvurlar (XVI. Yüzyıl Divanlarındaki Aşk Redifli Gazellerden Hareketle). *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, S. 2, s. 67-94.
May, Simon (2014). *Antik Çağdan Aşkın Tarihi*. (Çev. Yeşim Seber), İstanbul: Everest Yayınları.
Özcan, Recai (2014). *Türk Romanında Aşk*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
Sakaoğlu, Saim (2011). *Halk Hikâyeleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
Yılmaz, Mehmet (2013). *Kültürümüzde Ayet ve Hadisler*. İstanbul: Kesit Yayınları.

* Fatih Akıcı "Aşkın Boyutları: Platon, Tasavvuf ve Dede Korkut" (2009) adlı yazısında Dede Korkut'ta yer alan aşka sadece bir boyutuyla tasavvufi aşkla karşılaştırarak bir paragraf kadar değinmiştir. Ancak metin konuyu bütün boyutlarıyla ortaya koyan bilimsel bir çalışma değil; bir boyutundan bakan edebi bir çalışmadır (URL: <https://www.turkedergi.com/askin-boyutlari-platon-tasavvuf-ve-dede-korkut/>)